

Politik Bilim

Sanayi Tarihimizden Kesitler ve Yine Hüzün...

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; harunaykutgoker@gmail.com

Sanayi tarihimiz yurtseverlerin hep hüzünle okudukları bir tarih... Yine öyle olacak ama aşağıda sözünü edeceğim iki makaleyi mutlaka okuyun, derim.

“Bir ulus için en acı, en tahripkâr, en helak edici esaretin iktisadî esaret olduğunu, iktisadın esasının ise sanayiden oluştuğunu vurgulayan yazı, Batı uygarlığı gerçeğinin sanayiden ibaret olduğunu söylemenin abartı olmayacağını kaydediyordu. ‘Milleti Osmaniye’ ağır bir ‘esaret-i iktisadiyye zinciri’ altındaydı ve bir an önce, ...uyanmak, kalkmak, çalışmak ve yükselmek zorundaydı. Var olanı korumak bir yana, yok olup gitmekten kurtulmanın tek yolu Batı’daki günün sanayi uygarlığını benimsemektir. 20. yüzyıl bilim ve sanayi yüzyılıydı. Yeryüzünde bilim ve sanayiye önem veren toplumlar bugün en gelişmiş, en müreffeh ülkelerdi. Ulusal varlık, o günkü deyişle ‘mevcudiyet-i milliye’ ancak sanayiyile sürdürülebilirdi.”

Alıntıda sözü edilen ‘yazı’, **Sanayi Mecmuası**’nın 30 Nisan 1914 günlü ilk sayısında yer alan ve derginin çizgisini belirleyen “*Fikrimiz*” başlıklı yazı... Yüz yıl öncesine ait... O yazının alıntılıdığım ana hatlarını ortaya koyan ise, **Toplumsal Tarih** dergisinin ‘2015 Ocak’ sayısında yer alan “*Sanayiden ve Emekten Yana Bir Dergi: Sanayi Mecmuası*” başlıklı yazısı ile Zafer Toprak (s.60-70)...

Toprak’ın belirttiğine göre, Sanayi Mecmuası, Cumhuriyet öncesinde 58 sayı çıkmış. Ekim 1934’ten itibaren **Fen ve San’at** adıyla tekrar yayın hayatına girmiş; 1935 Eylül’ünde ‘**Endüstri**’ adını alan dergi 1945 Ekim’ine kadar yayını sürdürmüştü...

Toprak, derginin 1914’te başlayıp 1945’te sona eren yayın döneminin, “*birçok ülkenin kendi yağıyla kavrulmaya*” yöneldiği, “*ulusal denge arayışlarına girdiği*” ve “*devletin ekonomide yönlendirici*” olma görevini üstlenerek “*ekonomiye müdahale ettiği*” bir dönemle âdeta örtüştüğüne işaret ediyor. Yakın tarihimiz açısından bu tanıdık bir dönem... Osmanlıda Millî İktisat arayışlarının yükseldiği bir zamanda yayına başlayan dergi, genç Cumhuriyet’in sanayi atılımından vazgeçtiği 40’lı yılların ikinci yarısının başlarında yayın hayatından çekilmiş... Sanayi tarihimizde çok önemi olan bir zaman kesitine tanıklık eden; tanıklıktan öte, kamuoyunu ve dönemin politikalarında söz ve karar sahibi olanları etkilemeye çalışan bu derginin varlığını, yaptığı alıntılar ve değerli yorumlarıyla bize anımsatan Zafer Hoca’ya teşekkür ederken kendime sormadan da edemiyorum. Hâlâ yayımlanıyor olsaydı acaba yüz yıl önce yazdıklarıyla bugün yazdıkları arasında önemli bir fark olur muydu? Öyle sanıyorum ki, yüz yıl önce Batı ile aramızda olan farkın geçen bunca zamana rağmen ortadan kalkmadığını; tam aksine, bu farkın özellikle son on yılda arttığını; üstelik uzak doğumuzda kalan pek çok ülkenin de bize fark atar hâle geldiğini her sayısında anlatmaya çalışırdı...

Sözü sanayi tarihimizden açmışken, TMMOB Makina Mühendisleri Odası’nın 55 yıldır yayında olan aylık organı **Mühendis ve Makina** dergisinin ‘Aralık 2014’ sayısında yayımlanmış bir makaleye de değineyim. Başlık: “*THK Uçak Fabrikası ve Polonyalı Mühendislerin Rolü*”... Yazarı Doç. Dr. Osman Fırat Baş... Öğrenebildiğim kadarıyla O. F. Baş filolog; Leh dili ve edebiyatı alanında yetkin ve saygın bir isim... Makalesinde, Lehçe kaynaklara dayanarak, 1940 sonlarında hizmete giren THK (Türk Hava Kurumu) Etimesgut Uçak Fabrikası ile 1944’te Gazi Orman Çiftliği’nde kurulan THK Uçak Motoru Fabrikası’ndan tarihsel bir kesit ortaya koymuş. Polonya Deneysel Havacılık Atölyeleri Müdürü, ‘vizyoner mühendis’ **Jerzy Wedrychowski**’nin girişimiyle bu iki fabrikada toplanan

çok sayıda Polonyalı uçak tasarımcısı, mühendis ve teknisyenin uçak imalatını başlatmaları yanında özgün tasarımlar geliştirmeye ve Türk mühendislerini eğitmeye yönelik çabalarının, o çabalara rağmen tasarımlarının öksüz kalışının ve Türkiye'den ayrılışlarının öyküsünü...

Yazar, Polonyalıların ayrılışı sonrasında bu iki fabrikaya ne olduğuna değinmiyor. Biliniyor... Uçak yapmaktan vazgeçiliyor. Çünkü sanayileşmekten vazgeçiliyor... Değişen bir şey var mı?

CBT. 06 Mart 2015